

Trafikutskottets betänkande

1981/82: 35

om transport av farligt gods (prop. 1981/82: 94)

Propositionen

I proposition 1981/82: 94 föreslår regeringen (kommunikationsdepartementet) riksdagen

dels att anta de till regeringsprotokollet fogade och av lagrådet granskade lagförslagen,

dels att anta det till regeringsprotokollet fogade förslaget till lag om ändring i strålskyddslagen (1958: 110),

dels att godkänna de riktlinjer för en ny myndighetsorganisation för landtransporter av farligt gods som föredragande departementschefen har förordat,

dels att godkänna vad föredragande departementschefen har anfört om finansieringen av den nya organisationen,

dels att utöver vad som föreslås i propositionen 1981/82: 100, bil. 9, till Övrig verksamhet för budgetåret 1982/83 anvisa 225 000 kr.

Huvuddragen i propositionen presenteras nedan under Utskottet.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till

Lag om transport av farligt gods

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Med transport förstås i denna lag förflyttning av farligt gods med transportmedel samt sådan lastning, lossning, förvaring och annan hantering av det farliga godset som utgör ett led i förflyttningen.

Som transport anses dock inte förflyttning som sker endast inom ett område där tillverkning, lagring eller förbrukning av farligt gods äger rum.

2 § Med farligt gods förstås i denna lag gods som består av eller innehåller

explosiva varor,
komprimerade, kondenserade eller under tryck lösta gaser,
brandfarliga vätskor,
brandfarliga fasta varor,
självantändande varor,
varor som utvecklar brandfarlig gas vid kontakt med vatten,
oxiderande varor,
organiska peroxider,
giftiga varor,
värmjeliga varor,
varor med benägenhet att orsaka infektioner,
radioaktiva varor,
frätande varor samt
magnetiskt material

och som på grund därav vid transport kan medföra skador på människor, djur, egendom eller i miljön eller påverka transportmedlets säkra framförande.

3 § Med transportmedel förstås i denna lag

1. varje slag av fordon som används för transport på väg eller i terräng,
2. järnvägsvagnar och andra spårbundna fordon,
3. luftfartyg samt
4. fartyg i den utsträckning som det i dem transporteras gods i förpackad form, i containrar, flyttbara tankar eller transportmedel enligt punkt 1 och 2.

4 § I fråga om transporter med svenska fartyg eller svenska luftfartyg gäller denna lag även utom riket om inte detta strider mot främmande lag som är tillämplig.

I fråga om örlogsfartyg och militära luftfartyg gäller denna lag endast såvitt regeringen förordnar därom.

I fråga om radioaktiva varor gäller denna lag endast i den mån den är förenlig med atomenergilagen (1956:306) respektive strålskyddslagen (1958:110) och med stöd av dessa lagar meddelade föreskrifter eller villkor.

5 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om vilka varor som skall anses utgöra farligt gods enligt 2 § med hänsyn till transportmedel, godsmängd eller andra transportförhållanden.

6 § Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om eller för särskilt fall besluta om undantag från lagens tillämpning på

1. transporter med utländska fartyg och luftfartyg,
2. försvarsmaktens transporter.
3. vissa transporter eller vissa slag av transporter i övrigt.

Regeringen får överlåta åt myndighet att meddela föreskrifter om eller för särskilt fall besluta om undantag enligt första stycket 2 och 3.

Säkerhetsbestämmelser

7 § Transport får ske endast på de villkor och under de förutsättningar som anges i denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter.

8 § Vid transport skall de åtgärder vidtas och den försiktighet iakttas som fordras för att hindra eller motverka, att det farliga godset orsakar skador på människor, djur, egendom och i miljön. Transportmedel och andra transportanordningar skall vara av sådan beskaffenhet att de står emot påkänningarna vid transport.

9 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om klassificering av farligt gods, om transportmedel och andra transportanordningar, märkning, uppgiftsplikt, säkerhetsutrustning, lastning, lossning, förvaring och annan hantering av farligt gods samt om försiktighetsmått och åtgärder i övrigt, allt i den utsträckning som krävs från transportsäkerhetssynpunkt.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att föreskriva att transportmedel och andra transportanordningar får användas vid transport endast om de är provade och godkända.

10 § Om det är av särskild betydelse från transportsäkerhetssynpunkt får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förbjuda vissa slag av transporter eller föreskriva att vissa slag av transporter får ske endast efter tillstånd eller förhandsanmälan.

Tillsyn

11 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall utövas av myndighet som regeringen bestämmer.

12 § För tillsynen enligt denna lag äger tillsynsmyndighet tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen, som används i samband med transport, eller till transportmedel och transportanordningar. Myndigheten har rätt att få de upplysningar, handlingar och prov som behövs för tillsynen. För uttagna prov utgår inte någon ersättning.

Det åligger polismyndigheterna att lämna den handräckning som behövs för tillsynen.

13 § Tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden eller förbud som uppenbart behövs för att denna lag eller de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

I beslut om föreläggande eller förbud kan tillsynsmyndigheten utsätta vite.

Underlåter någon att vidta en förelagd åtgärd, får tillsynsmyndigheten förordna om rättelse på den försumliges bekostnad.

14 § Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om skyldighet för polismän att hindra fortsatt transport om transporten strider mot denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter och fortsatt transport inte kan ske utan påtaglig risk för skada.

Avgifter

15 § Regeringen bemyndigas att föreskriva om avgifter för myndighets verksamhet enligt denna lag.

Ansvar och sekretess

16 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot

1. föreskrifter som meddelats med stöd av 9 eller 10 §,

2. förelägganden eller förbud som meddelats med stöd av 13 §, dock inte om föreläggandet eller förbudet omfattas av ett vitesföreläggande döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Ansvar enligt första stycket inträder inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

17 § Den som har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid har erfarit om någons affärs- eller driftförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980: 100).

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen får meddela de övergångsbestämmelser som behövs.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Lagen gäller ej vara som är att anse som

1. livsmedel enligt livsmedelslagen (1971: 511),	
2. läkemedel enligt läkemedelsförordningen (1962: 701),	
3. fodermedel enligt <i>förordning-</i>	3. fodermedel enligt <i>lagen</i> (1961:
<i>en</i> (1961: 381) om tillverkning av	381) om tillverkning av och handel
och handel med fodermedel m. m.	med fodermedel m. m.

Ej heller gäller lagen i fråga om radioaktiva ämnen och andra källor till joniserande strålning.

I fråga om brandfarlig eller explosiv vara äger lagen tillämpning endast i den mån varan är hälso- eller miljöfarlig av annat skäl än som föranlett att den hänförs till nämnda varukategorier.

I fråga om transport av sådana hälso- och miljöfarliga varor som är farligt gods enligt lagen (0000:000) om transport av farligt gods gäller denna lag endast i den utsträckning som regeringen förordnar.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975: 69) om explosiva och brandfarliga varor

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1975: 69) om explosiva och brandfarliga varor skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Regeringen bemyndigas att i fråga om varor som består av eller innehåller explosivt eller pyrotekniskt ämne (explosiva varor) samt i fråga om brandfarliga varor meddela föreskrifter som gäller tillverkning, handel, hantering, förvärv, överlåtelse, transport eller införsel eller som i övrigt är påkallade från säkerhetssynpunkt.

¹ Senaste lydelse 1977: 424.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om avgifter för provning, kontroll eller besiktning eller annan verksamhet enligt bestämmelse som avses i första stycket.

Regeringen får överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela sådana föreskrifter som avses i första och andra styckena och åt kommun att meddela sådana föreskrifter som avses i andra stycket.

Lagen gäller inte i fråga om sådan transport av explosiva och brandfarliga varor som omfattas av lagen (0000:000) om transport av farligt gods.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

4 Förslag till**Lag om ändring i strålskyddslagen (1958:110)**

Härigenom föreskrivs att 22 § och rubriken närmast före 22 § strålskyddslagen (1958:110) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***Transport och transitering m. m.****Förtullning**

22 §¹

Om transport och förtullning av radioaktivt ämne förordnar regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Om förtullning av radioaktivt ämne förordnar regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 1975: 709.

Utskottet

För transport av farligt gods gäller ett omfattande system av säkerhetsföreskrifter. Dessa återfinns i internationella överenskommelser samt i nationella lagar, regeringsföordningar och myndighetsföreskrifter. Regleringen är detaljerad och av teknisk karaktär. I Sverige har därför ansvaret för att meddela erforderliga föreskrifter – normgivningsansvaret – nästan helt delegerats till berörda myndigheter. Dessa – och flera andra – berörs också av ansvaret för att vaka över föreskrifternas efterlevnad – tillsynsansvaret.

För normgivningen i fråga om *sjö-, luft- och järnvägstransporter* svarar sjöfartsverket resp. luftfartsverket och – i huvudsak – SJ. Motsvarande tillsynsansvar åvilar sjöfartsinspektionen resp. luftfartsinspektionen och – främst – SJ. Nu nämnda myndighetsansvar – som följer av sjösäkerhetslagen, luftfartslagen och järnvägstrafikstadgan – gäller för alla slag av farligt gods.

För *vägtransporter* av farligt gods finns föreskrifter i olika författningar för skilda varuslag. Myndighetsansvaret för dessa transporter åvilar de myndigheter som enligt lagstiftningen om produktkontroll har ansvaret för olika varukategorier. Till denna lagstiftning hör t. ex. lagen om explosiva och brandfarliga varor, lagen om hälso- och miljöfarliga varor, atomenergilagen, strålskyddslagen och läkemedelsförordningen.

Regeringen tillkallade år 1979 en särskild utredare med uppdrag att utreda vissa frågor om transport av farligt gods. Av direktiven (Dir. 1979: 1) framgick bl. a. att den författningsmässiga och organisatoriska splittring som omger transporter av farligt gods medför avsevärda olägenheter.

På grundval av utredarens delbetänkande (Ds K 1980: 10) Säkrare transport av farligt gods, del I, föreslås i propositionen *en ny organisation av myndighetsansvaret för väg- och järnvägstransporter av farligt gods*. Den nya organisationen innebär att myndighetsfunktionerna – främst såvitt de avser normgivning – sammanförs till en särskild enhet. Denna farligt-godsenhet – FGE – knyts till sjöfartsinspektionen, som är en avdelning inom sjöfartsverket med vissa självständiga befogenheter. Det normgivnings- och tillsynsansvar som nu åvilar sjöfartsverket resp. sjöfartsinspektionen för sjötransporter samt luftfartsverket resp. luftfartsinspektionen för lufttransporter berörs i princip inte av organisationsförändringen. FGE och sjöfartsinspektionen bör dock enligt föredragande departementschefen sammanföras praktiskt och beslutsmässigt så långt det är ändamålsenligt med hänsyn till de skilda förutsättningar som gäller för sjö- och landtransporter.

Föredraganden understryker att förslaget till ny organisation i huvudsak är av principiell natur. Detaljutformning i enlighet med riktlinjer och re-

sursramar som anges i propositionen kommer att uppdras åt en organisationskommitté. Enligt dessa riktlinjer skall FGE:s verksamhet kombineras med en delegation med högst tio företrädare för berörda myndigheter. Till FGE bör dessutom knytas en rådgivande nämnd som ett forum för information och samråd i en vidare krets av intressenter än den som kommer att ingå i delegationen. Delegationens uppgift bör bl. a. bli att bistå med sakkunskap inom de skilda områden som påverkar och påverkas av verksamheten, t. ex. järnvägsfrågor och produktkontroll, att medverka vid avvägningen mellan de olika transportgrenarnas intressen samt att biträda vid samordningen mellan transportslagen och vid den långsiktiga planeringen av verksamheten. FGE:s ansvarsområde bör – förutom normgivning för landtransporter av farligt gods – omfatta visst informationsansvar för alla transportslag ävensom ansvaret för samordning mellan transportslagen. För hälso- och miljöfarliga varor bör normgivningsansvaret enligt föredraganden utvidgas till att avse också transport av sådana hälso- och miljöfarliga varor som inte är farligt gods i lagens mening, medan det för radioaktivt material bör begränsas till att avse konventionella transportsäkerhetsbestämmelser.

I propositionen redovisas även vissa förenklingar i fråga om organisationen av *tillsynsansvaret* för landtransporterna. Polisen, tullen och yrkesinspektionen föreslås utöva den allmänna tillsynen. SJ föreslås behålla sin tillsyn över järnvägstransporterna, medan sprängämnesinspektionen, statens kärnkraftinspektion och statens strålskyddsinstitut avses få tillsynsuppgifter inom sina resp. ansvarsområden. FGE skall samordna tillsynen.

Den författningsmässiga regleringen av säkerheten vid transport av farligt gods skall enligt propositionen i fortsättningen grundas på en ny lag om transport av farligt gods. Lagen föreslås gälla samtliga transport- och varuslag utom bulktransporter till sjöss. Lagen är – till skillnad från författningarna om produktkontroll – uteslutande inriktad på de risker som själva *transporten* av farligt gods utgör. Den är vidare anpassad till de internationella överenskommelser om transport av farligt gods som Sverige har anslutit sig till. För transport av radioaktivt material är enligt lagförslaget även atomenergi- och strålskyddslagstiftningen tillämplig.

Finansieringen av den nya organisationens verksamhet bör ske genom omfördelning av medel från de myndigheter som genom FGE:s verksamhet avlastas arbetsuppgifter. Någon ökad belastning på statsbudgeten som helhet är det inte fråga om, understryker föredraganden. FGE:s anknytning till sjöfartsinspektionen får inte innebära ett för sjöfarten vidgat kostnadsansvar.

Verksamheten beräknas kunna börja den 1 januari 1983.

Utskottet har ingen invändning mot de principlösningar i organisatoriskt och rättsligt avseende som föreslås i propositionen. Den närmare utformningen av dessa lösningar synes utgöra en angelägen uppgift. Utskottet konstaterar därför för sin del med tillfredsställelse att den aviserade organisationskommittén numera har tillsatts.

Utredaren har i sitt betänkande framhållit att FGE:s verksamhet bör få en självständig profil, så att det för allmänheten klart framgår att det är fråga om ett organ med ansvar för transport av farligt gods. Utskottet, som delar denna uppfattning, förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att så skall bli fallet. I detta sammanhang fäster utskottet vidare uppmärksamheten på föredragandens uttalande att ett sammanförande – så långt det är ändamålsenligt – mellan FGE och sjöfartsinspektionen bör eftersträvas. Utskottet delar även denna uppfattning och vill tillägga att en integration med FGE som omfattar sjöfartsverkets funktioner i fråga om transport av farligt gods i förpackad form synes ändamålsenlig.

Utskottet konstaterar också att den särställning som radioaktivt material intar inte har gjort det möjligt för regeringen att föreslå att *en* ramlag skall gälla för alla transporter av farligt gods – utom sjöbulkgoods – och att *en* normgivande myndighet skall svara för detaljregleringen av alla landtransporter av farligt gods. Utskottet förutsätter att i förekommande fall transportens speciella karaktär gör det naturligt för berörda myndigheter att samråda med varandra. Med hänvisning till vad sålunda anförts har utskottet ingen erinran mot ifrågavarande avsteg från den principiellt och praktiskt önskvärda enhetligheten i författningsmässigt och organisatoriskt avseende.

I övrigt har propositionen inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Förslagen tillstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *organisatoriska frågor*
att riksdagen godkänner de i propositionen förordade riktlinjerna för en ny myndighetsorganisation för landtransporter av farligt gods,
2. beträffande *författningsfrågor*
att riksdagen
 - a. antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om transport av farligt gods,
 - b. antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor,
 - c. antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1975: 69) om explosiva och brandfarliga varor,

- d. antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i strålskyddslagen (1958: 110),
- 3. beträffande *finansieringen av den nya organisationen* att riksdagen
 - a. godkänner vad som i propositionen har anförts härom,
 - b. under förslagsanslaget till *Övrig verksamhet* – utöver tidigare beviljade medel (prop. 1981/82: 100 bil. 9, TU 1981/82: 17, rskr 1981/82: 197) – för budgetåret 1982/83 under sjätte huvudtiteln anvisar 225 000 kr.

Stockholm den 18 maj 1982

På trafikutskottets vägnar
BERTIL ZACHRISSON

Närvarande: Bertil Zachrisson (s), Rolf Clarkson (m), Bertil Jonasson (c), Essen Lindahl (s), Rolf Sellgren (fp), Nils Hjorth (s), Wiggo Komstedt (m), Rune Torwald (c), Birger Rosqvist (s), Anna Wohlin-Andersson (c), Ove Karlsson (s), Eric Rejdnell (fp), Per Stenmarck (m), Rune Johansson (s) och Margit Sandéhn (s).